

М.І. Пугач

ЕКОНОМІЧНА І СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

ПРАКТИКУМ

9 КЛАС

Видання п'яте, перероблене і доповнене

*Схвалено комісією з географії
Науково-методичної ради з питань освіти
Міністерства освіти і науки України*

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

Bohdan

ББК 74.262.6
УДК 911.3
П88

Рецензенти:

методист ХОІППО

Д.В. Галкін

вчитель географії загальноосвітньої школи № 25 м. Хмельницький

Н.І. Савка

вчитель географії НВО № 28 м. Хмельницький

І.Л. Мала

*Схвалено комісією з географії Науково-методичної ради з питань освіти
Міністерства освіти і науки України (лист від 28.10.10 №1.4/18-Г-737)*

Пугач М.І.

П88 Економічна і соціальна географія України: Практикум. 9 клас. — 5-те вид.,
переробл. і доповн. — Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2012. — 40 с.

ISBN 978-966-10-2095-4

У посібнику подано підбірку практичних робіт, спрямованих на ефективне закріплення учнями теоретичних знань і формування практичних умінь та навичок. Усі роботи складено відповідно до чинної програми Міністерства освіти і науки України для 11-річної школи.

Для учнів дев'ятого класу та вчителів географії.

ББК 74.262.6
УДК 911.3

*Охороняється законом про авторське право. Жодна частина цього видання
не може бути відтворена в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

Навчальне видання

ПУГАЧ Микола Іванович

ЕКОНОМІЧНА І СОЦІАЛЬНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

ПРАКТИКУМ

9 клас

Видання п'яте, перероблене і доповнене

Головний редактор *Богдан Будний*

Редактори *Донара Пендзей, Василь Герасимчук*

Обкладинка *Володимира Басалиги*

Комп'ютерна верстка *Нелі Ягній, Надії Магальяс*

Підписано до друку 04.08.2012. Формат 60×84/8. Папір офсетний.
Гарнітура Таймс. Умовн. друк. арк. 2,33. Умовн. фарбо-відб. 4,66.

Видавництво «Навчальна книга — Богдан»

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців ДК №370 від 21.03.2001р.

Навчальна книга — Богдан, просп. С. Бандери, 34 а, м.Тернопіль, 46002

Навчальна книга — Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008

тел./факс (0352) 43-00-46; 25-18-09

office@bohdan-books.com

www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-2095-4

9 789661 020954

ISBN 978-966-10-2095-4

© Навчальна книга — Богдан,
майнові права, 2012

ЮНІ ДРУЗІ!

Практичні роботи є обов'язковою складовою вивчення географії в школі. У процесі їх виконання формуються необхідні географічні уміння і навички та реалізується зв'язок теорії з практикою. Посібник для учнів 9 класу призначено для виконання практичних робіт з курсу “Економічна і соціальна географія України” відповідно до чинної програми з географії. Цим навчальним посібником ви зможете користуватись на уроках: під час виконання практичних робіт будете навчатися правильно заповнювати таблиці, будувати діаграми та графіки, робити висновки та узагальнення. Усі практичні роботи — обов'язкові для виконання кожним з вас. Наявність у посібнику контурних карт полегшить вашу роботу із засвоєння географічної номенклатури карт.

Під час виконання практичних робіт дотримуйтесь правил:

1. Ознайомтеся з темою, метою та обладнанням, необхідним для виконання роботи; “Основним обсягом знань та умінь” і завданнями.
2. Якщо ви не можете пригадати визначення окремих понять, скористайтесь географічним довідником.
3. Завдання виконуйте охайно. Відповіді мають бути логічними та обґрунтованими.
4. Роботи на контурних картах виконуйте відповідно до встановлених вимог:
 - а) усі підписи на контурних картах робіть чітко, друкарським шрифтом;
 - б) об'єкти суходолу підписуйте чорним кольором, а водні — синім;
 - в) для роботи з контурними картами використовуйте олівці, кулькові ручки і туш різних кольорів;
 - г) більшість географічних об'єктів підписуйте вздовж екватора або вздовж паралелей;
 - г) назви населених пунктів підписуйте зліва або справа;
 - д) назви річок — уздовж течії в напрямку від витoku до гирла, а назви гір — уздовж простягання гірських хребтів;
 - е) якщо назви не вміщаються у потрібному місці, пишiть їх у умовних позначеннях, а на карті ставте відповідні цифри.
5. Висновки після закінчення практичної роботи формулюйте чітко.
6. Пам'ятайте: найвищої оцінки заслуговує робота, яка містить правильні відповіді на завдання і належно оформлена.

Практичні роботи складаються з 3-х основних блоків:

1. “Навчальні досягнення учнів”.
2. “Це потрібно знати!”
3. “Завдання”.

Часто після завдань розміщується додатковий блок “Цікаво знати, що...”.

У блоці “Навчальні досягнення учнів” подано вимоги до обсягу знань та умінь, необхідних вам для виконання практичних робіт.

У блоці “Це потрібно знати!” запропоновано теоретичний матеріал, який допоможе під час виконання практичних робіт.

У третьому блоці — всі завдання, обов'язкові для виконання.

Інформація з блоку “Цікаво знати, що...” сприятиме розширенню вашого географічного кругозору.

Щасливої вам мандрівки Країною знань!

ТЕМА. Визначення позитивних і негативних рис економіко-географічного та геополітичного положення України. Проведення на контурній карті лінії державного кордону України з нанесенням назв країн, з якими вона межує

Мета: навчитися характеризувати економіко-географічне та геополітичне положення України, проводити на контурній карті лінію державного кордону та знаходити країни-сусіди, визначати позитивні та негативні риси економіко-географічного та геополітичного положення; виховувати почуття гордості за свою Батьківщину.

Обладнання: “Політична карта Європи”, “Політико-адміністративна карта України”, атлас, простий та кольорові олівці, гумка.

Навчальні досягнення учнів.

Учень називає розміри України, країни-сусіди; **знаходить** на карті Європи та світу державні кордони України, сусідні держави; **користується** типовим планом при складанні характеристики економіко- та політико-географічного положення України; **порівнює** економіко-географічне положення України з економіко-географічним положенням інших держав; **робить висновок** про його вплив на роль та місце України у світовому господарстві.

ХІД РОБОТИ

✓ Це потрібно знати!

- Україна розташована в Центрально-Східній Європі. Межує з багатьма країнами і має вихід до Чорного та Азовського морів. Річковим транспортом Україна зв'язана з державами Центральної Європи.
- Геополітичне положення України сприяє її об'єднанню з багатьма державами на основі спільності політичних та економічних інтересів з метою забезпечення вищої ефективності виробництва та посилення обороноздатності, проведення багатовекторної політичної і взаємовигідної міжнародної економічної діяльності.

Завдання 1. Дайте визначення понять:

Економіко-географічне положення — _____

Геополітичне положення — _____

Державний кордон — _____

Завдання 2. На контурній карті (с. 8) проведіть потовщеною червоною лінією державний кордон України, а тонкою червоною лінією — державні кордони країн-сусідів. Підпишіть їх назви і столиці. Заповніть таблицю.

<i>Країни</i>	<i>Столиці</i>
Росія	Москва
Молдова	
Білорусь	
Румунія	

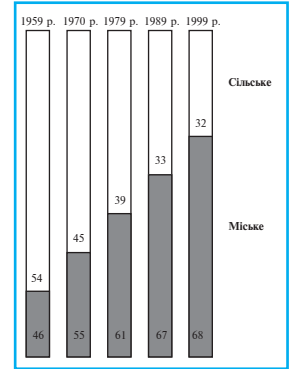
ТЕМА. Побудова секторної та стовпчикової діаграм національного складу населення України

Мета: навчитися будувати секторні та стовпчикові діаграми національного складу населення України; розвивати практичні навички роботи з різними джерелами географічних знань; виховувати акуратність.

Обладнання: простий та кольорові олівці, циркуль, транспортир, лінійка, гумка.

Навчальні досягнення учнів.

Учень характеризує особливості національного складу населення України; пояснює причини строкатого національного складу населення держави; будує секторні та стовпчикові діаграми.

ХІД РОБОТИ

✓ Це потрібно знати!

- Національний склад населення фіксується в Україні переписами. Помітний його приріст спостерігався з 1930 по 1990 роки.
- Після українців друге місце в національному складі займають росіяни. В Україні живуть також білоруси, молдавани, болгари, євреї, поляки та представники інших національностей, що мешкають здебільшого компактно.

Національність	Територія
Молдавани	Прикордонні з Молдовою території
Болгари	Південь України
Поляки	Волинь та Поділля, Житомирська область, частково Львівська область
Угорці	Закарпаття
Румуни	Чернівецька та Закарпатська області
Греки	Донецька область та АР Крим
Татари	Південь України
Цигани	Закарпаття
Кримські татари	АР Крим

Завдання 1. Дайте визначення поняття:

Національний склад населення — _____

Завдання 2. Використовуючи таблицю, побудуйте секторні діаграми національного складу населення України за 1917, 1989 та 2001 роки. Заповніть таблицю.

Національність	1917 р.			1989 р.			2001 р.		
	млн. чол.	%	Величина кута, град.	млн. чол.	%	Величина кута, град.	млн. чол.	%	Величина кута, град.
Українці	30	76,9		37,4	72,6		37,6	76,9	
Росіяни	3,1	8,0		11,4	22,1		8,3	17,0	
Інші народи	5,9	15,1		2,7	5,3		3,0	6,1	
Загалом	39	100		51,5	100		48,9	100	

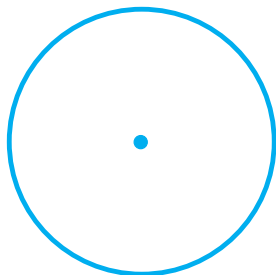

1. Проведіть початковий радіус у північному напрямку.
2. Зробіть підрахунки величини кута, яку потрібно позначити на діаграмі, що відповідає частці від усього населення.
Наприклад, для українців за даними перепису 1989 року:

$$100\% - 360^\circ$$

$$72,6\% - x$$

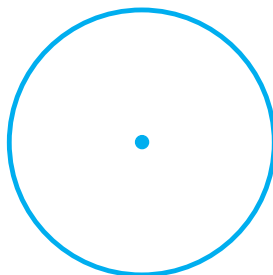
$$x = \frac{72,6\% \cdot 360^\circ}{100\%} \approx 261,4^\circ$$
3. Величини кутів відкладайте від початкового радіуса за годинниковою стрілкою від найбільшої величини до найменшої.
4. Виберіть умовні позначення.
5. Позначте кожний сектор діаграми відповідним умовним знаком.

1917 рік

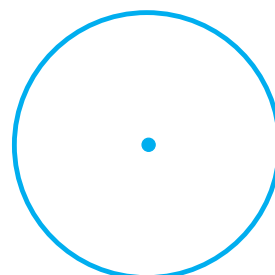
— українці

1989 рік

— росіяни

2001 рік

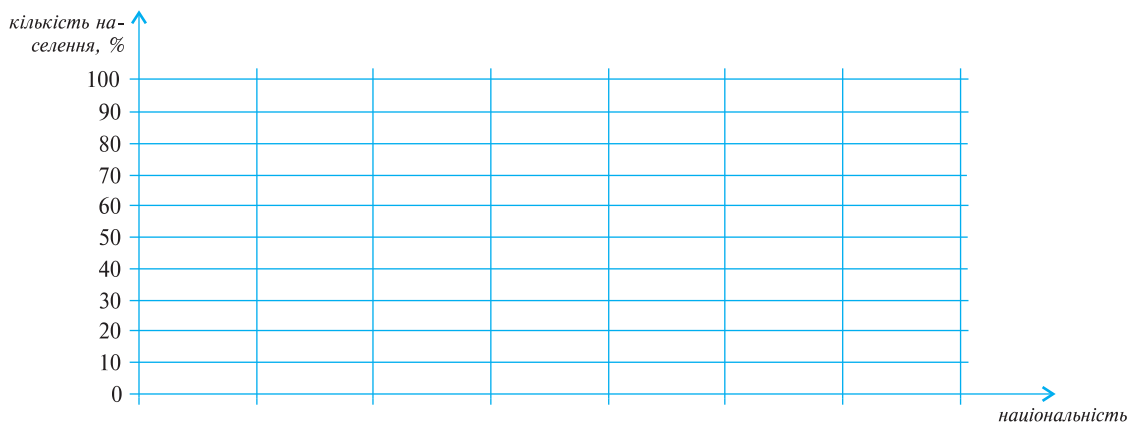
— інші народи

Завдання 3. Використовуючи таблицю, побудуйте стовпчикову діаграму національного складу населення.

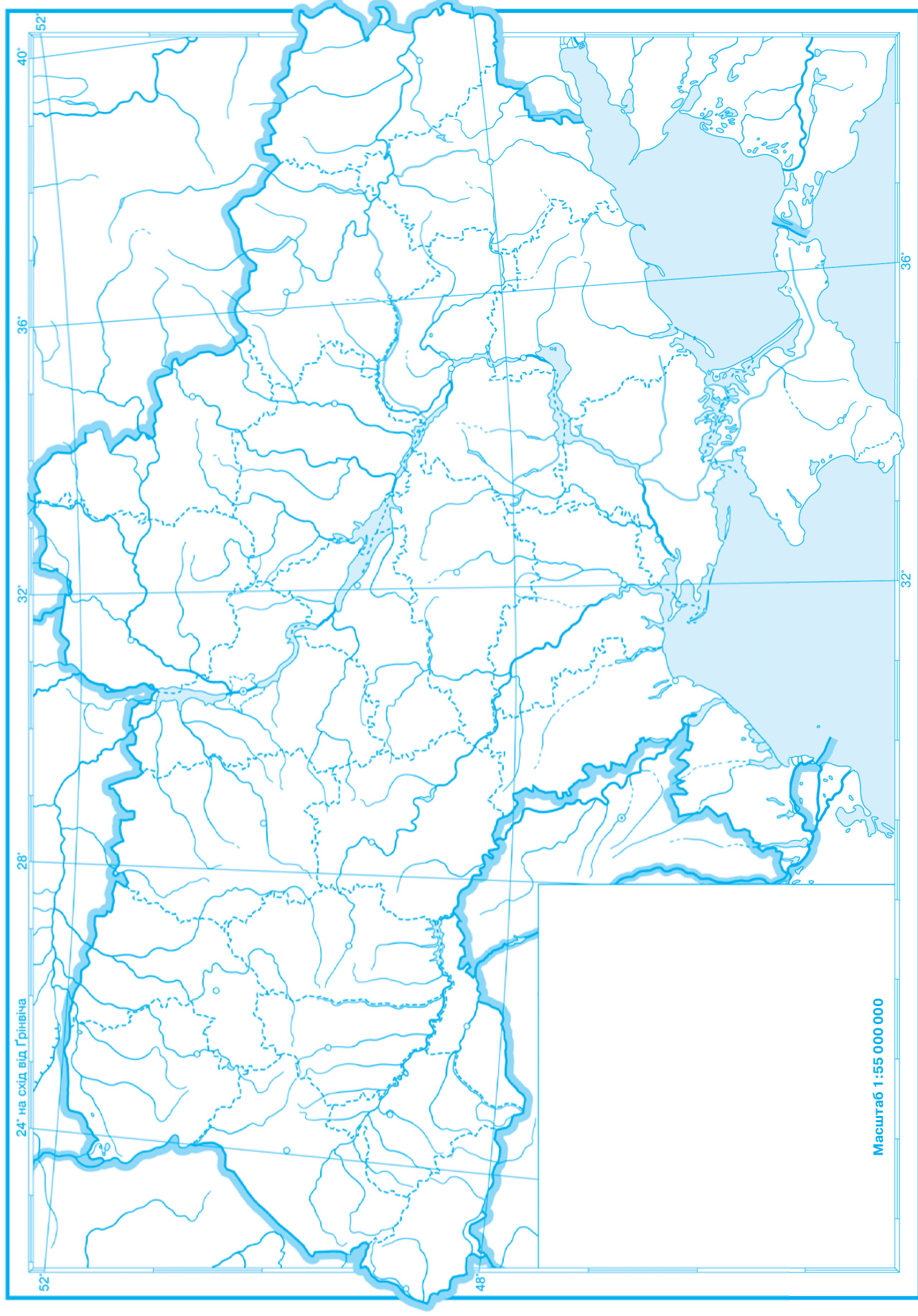
Варіант I	Донецька область
Варіант II	Чернівецька область

Національний склад населення, 2001 рік

Область	У % до підсумку	Область	У % до підсумку
Донецька	100	Чернівецька	100
— українці	56,9	— українці	75,0
— росіяни	38,2	— румуни	12,5
— греки	1,6	— молдавани	7,3
— білоруси	0,9	— росіяни	4,1
— татари	0,4	— поляки	0,4
— вірмени	0,4	— білоруси	0,2
— євреї	0,3	— євреї	0,2

АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ УКРАЇНИ

Масштаб 1 : 55 000 000